

Pensar la ciutat

La necessitat d'un projecte educatiu de ciutat

casa nostra la ciutat educativa —aquesta metàfora emprada per referir-nos a les múltiples possibilitats formatives de la ciutat i a la manera adequada de gestionar-la— està en crisi. Els antics projectes han fet massa voltes sense rebre energia renovada. No hi ha fonament; no hi ha il·lusió; no hi ha projecte... Massa sovint hem vist com l'educació passava a ser un element més de l'estratègia electoral —cosa que no és legítima— quan hauria d'haver estat, en tot cas, un element de l'estratègia política. Massa sovint s'han posat al capdavant dels afers educatius polítics ineptes que no haurien aguantat dos dies si s'hagués aplicat el més mínim control de qualitat a les seves accions. L'educació com a moneda de canvi electoral, l'educació com a mercaderia amb finalitats lucratives, és miserable, pròpia només de societats sense escrúpols o —i no sé el que és pitjor— sense idees. La ciutat educativa, a casa nostra, potser ha sobrepassat el llinar de la crisi: potser és morta.

Ha arribat l'hora de tornar a pensar la ciutat des de l'educació i l'educació des de la ciutat? Hem de repensar la societat des de l'educació? Un repensament seria saludable, bo per a la salut cívica no solament de la ciutat sinó del país. Necessitam un nou projecte. El necessitam, primer, per l'esgotament dels models que fins ara hem emprat i per la necessitat de noves energies. I, en segon lloc, perquè el nostres veïns, les comunitats més properes a nosaltres i amb les quals haurem de competir i competir, han descobert la força dinamitzadora de la formació i l'educació, i hi han dedicat molts més recursos i idees que els que hi dedicam nosaltres.

Efectivament, els models s'han esgotat i no queden energies. La voluntat de participar des dels ajuntaments en la millora de la societat a través de l'educació va originar, amb la restauració de la democràcia, que molts consistoris posassin en marxa serveis i programes educatius. Els programes generats entorn de la idea que la ciutat no ha de ser només escenari d'educació sinó agent educador, aquesta bella idea, s'ha mustiat; allò que va entusiasmar molt ja no

mobilitza gairebé ningú. Per adonar-se d'aquest fet hi ha molts indicis. Us en suggeresc dos: que observeu el que queda dels serveis municipals d'educació i us entretingueu a mirar el que es proposa sobre educació en els programes electorals. La meua observació em fa concloure que els projectes educatius municipals s'han transformat, en el millor dels casos, en dissimulats dinamitzadors o gestors culturals, en assistents socials... Són, el que en queda, restes d'un naufragi. I el resultat de l'anàlisi dels programes electorals fa plorera: els tòpics omplen les poques ratlles que s'hi dediquen.

A aquesta situació de penúria s'ha d'afegir la frustració, en primer lloc, dels professionals dels serveis municipals d'educació, que sofreixen, per dir-ho de forma polida, una greu crisi d'identitat: no saben què són, què fan ni per què ho fan. En segon lloc, cal tenir en compte la frustració de molts docents a qui no es va saber fer entendre la reforma dels sistema escolar o la forma d'aplicar-la; molts docents que, davant una situació de crisi personal i institucional, han respost amb la seva exclusió; sobreviuen dins les escoles però estan exclosos de les seves millores; no hi participen. De la mateixa forma que els exclosos socials viuen dins la societat, però al marge de les seves millores i dels seus beneficis. Aquesta frustració dels docents, malgrat el discurs no escolar de la ciutat educadora, ens afecta. Crec que molt més del que suposam.

En entorns propers a nosaltres, en comunitats, regions, nacions, estats que geogràficament són a prop de les nostres illes, pateixen, o han patit, problemes semblants als nostres. Hi ha, però, una diferència fonamental que va a favor seu. I és que en molts altres indrets han iniciat processos de *rearmament*, han iniciat el camí per reconduir la situació. Només tres indicis d'aquesta situació: l'increment de la inversió en educació i investigació a la Comunitat Valenciana; el fet que a les eleccions catalanes l'educació aparegui com a eix fonamental d'alguns programes electorals i amb propostes agosarades de municipalització de part del sistema escolar; l'elaboració de projectes educatius de ciutat enllestida en diversos municipis. Aquests tres fets —si es pensa que poden ser contagiosos— ens poden estimular l'optimisme. En tot cas seria la recepta que crec que s'hauria d'aplicar a casa nostra: més recursos dedicats a educació i més idees

per treure'n bon profit. A nosaltres només ens falta convèncer els qui decideixen: ens falta que l'educació i la formació tinguin una posició important en els debats públics i polítics. És a dir: ens falta gairebé tot. Però com que es diu que aquesta, la nostra, és una comunitat rica —amb una Administració pobra, ja ho sé— potser el primer que hauríem de fer és intentar marcar clarament els objectius, les metes que volem assolir. Per això consider de màxima urgència enllestir l'elaboració d'un projecte educatiu de ciutat.

Un projecte educatiu de ciutat ha de marcar les opcions bàsiques, els objectius i les línies prioritàries d'actuació en matèria educativa. A partir de la ciutat educativa que tenim, s'ha de projectar la ciutat educativa que volem. Aquesta definició, aquesta projecció, s'ha de fer a força de donar resposta als principals reptes educatius que té la ciutat i que, en la meua opinió, giren al voltant de set grans eixos: la governabilitat, la solidaritat, el multiculturalisme, el civisme, la problemàtica ambiental, el repte cultural i, finalment, el repte de la societat de la informació i el coneixement.

La redefinició del paper de l'educació en relació amb aquests reptes hauria de marcar les bases del projecte educatiu de ciutat. Aquest nou disseny ha de permetre marcar línies estratègiques d'actuació. I per elaborar-les —el marc metodològic— el *com* és tan important com el *què*. Com s'han d'elaborar aquestes redefinicions? Per arribar a les línies estratègiques d'actuació en matèria educativa s'ha de

partir del principi de participació tenint molt present que es persegueix el consens dels principals agents socials. Avui ja és impensable —o almenys poc recomanable— que el projecte educatiu de ciutat sorgeixi —o s'imposi, malgrat que sigui amb la legitimitat de les urnes— d'un grup polític, o d'un grup d'especialistes. Aquests necessàriament n'hauran de fer el disseny inicial, però la fase fonamental se centrarà en consultes i accions de participació ciutadana. No reclam assemblearismes utòpics i demagògics; no és això; només vull remarcar el que ja he dit més amunt: un projecte educatiu —sigui de centre, sigui d'escola, sigui de país— no es pot fer sense el consens dels agents socials.

Una darrera observació per acabar aquestes reflexions. Fa temps que els nostres geògrafs afirmen que Mallorca es pot veure com un sistema urbà. La metàfora dels geògrafs em serveix per fer avinent que la necessitat de redefinir el projecte educatiu no es limita a la ciutat; el projecte educatiu que necessitam no s'ha de reduir a l'Administració local. En primer lloc, perquè per determinar els compromisos dels ajuntaments en l'àmbit educatiu és del tot imprescindible el marc general. I en segon lloc, perquè tot el país té necessitat de saber cap on vol anar. També ho he dit més amunt: si el projecte d'educació el marquen els programes electorals dels partits, podem començar a tremolar. O a riure. ♦